

Kotikaupunkimme

Kotikirkkomme

Vihannin kirkko. Kuva: Kirsti Vähäkangas

Sofia Magdalenan kirkko Vihannissa

Kirkko keskellä elämää - uusi hallinto, uudet urut

Salon emäseurakunnasta olivat eronneet omiksi seurakunnikseen jo 1500-luvulla Kalajoki ja Pyhäjoki sekä seuraavan vuosisadan lopulla Siikajoki. Jäljelle jääneelle alueelle annettiin vuonna 1690 kaksoisseurakunnan asema ja nimi Raahen-Salon kirkkoherrakunta, johon myös Vihanti kuului.

Vihanti sai oman saarnahuoneen vuonna 1691. Vuonna 1748 Vihannista tuli kappeliseurakunta. Ensimmäisen pappinsa Vihanti sai vuonna 1751.

Vihannin seurakunnan itsenäistyminen tuli esille vuonna 1882, kun silloin kappalaisena toiminut Karl Österbladh (s. 1837) ajoi asiaa kiivaasti. Vihannin kirkkoherrakunta jäi tuolloin vielä haaveeksi. Vuonna 1889 seurakuntalaiset lähtivät uudelleen liikkeelle ja pääsivät tavoitteeseensa, sillä vuonna 1896 keisarillinen senaatti päätti, että Vihannista muodostetaan kirkkoherrakunta.

Senaatti edellytti päätöksessään, ettei yhdenkään kirkollisen viranomaisen oikeuksia loukata. Käytännössä tämä merkitsi sitä, että jako toteutuisi vasta sitten, kun Raahen-Salon seurakunnan kirkkoherra luopuisi virastaan tai kuolisi. Niinpä vihantilaiset joutuivat odottamaan seurakuntansa perustamispäätöksen toteutumista 23 vuotta eli vuoteen 1919, jolloin kirkkoherra Knut Fredrik Durchman kuoli.

Taluspäällikkö Risto Jaakola kertoo, että tämän vuoden lopussa Ruukin ja Vihannin seurakunnat ovat päättäneet yhdistyä Siikasalon seurakunnaksi. - Tietyllä tavalla palaamme takaisin vuosisatojen takaiseen tilanteeseen. Elämä on aaltoliikettä, hän pohtii. Vihannista ja Ruukista tulee kappeliseurakuntia. Seurakunnan pääkirkko vaihtuu sen mukaan, kumman alueella kulloinkin kirkkoherra asuu.

Kirkko Kustaa III:n ajoilta

Nykyinen kirkko rakennettiin vuonna 1784 kuningas Kustaa III:n valtakaudella. Sofia Magdalena-nimen kirkko sai Kustaa III:n vaimon mukaan. - Tämä oli yleinen käytäntö tuohon aikaan ja niinpä Suomessa on muitakin Sofia Magdalenalle omistettuja kirkkoja.

Kalajokinen kirkonrakentaja Simon Silven-Jylkkä laati piirustukset Vihannin kirkkoa varten, joka

näin edustaa hänelle ominaista koristelematonta tyyliä ja ristikirkon perinnettä. Kirkkorakennus on lähes tasavartinen ja aumakattoinen. Keskuksessa kohoaa 8-lappeinen taitekupu, jonka huipussa on viiripiikkiin päättyvä kattolyhty. Kirkkoon rakennettiin alkujaan paanukatto, joka vuonna 1882 korvattiin pärekatolla. Nykyinen peltikatto on vuodelta 1909.

Kirkon väri on vaihdellut vuosisatojen kuluessa. Kirkko oli aluksi hirsipintainen sekä sisältä että ulkoa. Vuonna 1805 seinät vuorattiin pystylaudoin ja maalattiin punamullalla. Vuoden 1882 korjauksissa ulkolaudoitus tehtiin vaakasuuntaisena ja kirkon väri vaihdettiin keltaiseksi. Vuoden 1905 aikana kirkko maalattiin harmaaksi ja vuonna 1934 ulkoseinät saivat jälleen punaisen värin. Vuosien 1958-1961 aikana kirkko korjattiin perusteellisesti ja maalattiin valkoiseksi.

Kirkon 200-vuotisjuhlan lähestyessä kirkkorakennuksen kuntoa kohennettiin monin tavoin. Vuosina 1983-1984 toteutettu peruskorjaus tehtiin arkkitehti Matti Leiberin suunnitelmien mukaan. Kirkon ulkovärisävyistä järjestettiin neuvoa-antava kansanäänestys, jonka mukaan kirkko sai jälleen punaisen pinnan. - Eiköhän tässä taas pärjätä 10-15 vuotta, kun kirkon katto on kunnossa ja ulkoseinät maalattiin kesällä, Jaakola kuutioi remonttitarpeita.

Kangasalan Urkutehtaan vuonna 1961 rakentamat urut ovat tulleet tiensä päähän. - Korjauttaminen olisi maksanut melkein saman verran kuin uudet urut, talouspäällikkö perustelee tehtyä hankintapäätöstä. Urkurakentaja tekee parhaillaan suunnitelmaa urkujen ulkonäöstä, fasadista, jolle täytyy saada vielä museoviraston hyväksyntä. Uusilla uruilla päästään soittamaan vuoden 2007 lopulla. Vihannin kirkossa on 500 istumapaikkaa.

Pohjalaista myöhäisrenessanssia edustava kellotapuli on ollut paikallaan jo ensimmäisen kirkon aikana. Sen rakennusvuosi on 1752. Käytössä olevat kellot ovat vuosilta 1794 ja 1964.

Arvokasta kirkkotaidetta

Värikkään elämän elänyt taiteilija Emanuel Granberg syntyi Vihannissa vuonna 1754. Hänen maalaamansa alttaritaulu valmistui vuonna 1787. Hänen työnsä on myös alaosan vaikuttava Herran ehtoollisen asettaminen. Sakastin oven päällä olevan Getsemane-aiheisen öljyvärimaalauksen Granberg teki 16-vuotiaana. Hän teki maalaukset kotikirkkoonsa ruokapalkalla.

Granbergin tunnetuin työ on Paltaniemen kuvakirkon koristelu. Taiteilijan viimeiseksi työksi jäivät Kempeleen kirkon maalaukset vuonna 1795. FM Paula Mäkelä tutki Vihannin seurakunnan pyynnöstä Granbergin elämänvaiheita. Hän sai selville, että mies eli kymmenen vuotta vanhemmaksi kuin aiemmin luultiin. Suuri vihantilainen taiteilija nukkui viimeiseen uneen vuonna 1797 Oulussa.

Sakastin katto on tehty heti rakennusvaiheessa ensimmäisen kirkon kattolaudoista, joissa on Salon kappelin lukkari Anders Siurenin vuonna 1762 tekemät vesivärimaalaukset.

Saarnatuoli on varhaisbarokkia ja se ostettiin vuonna 1891 Oulaisten seurakunnalta. Konservattori Hermansson restauroi saarnatuolin vuonna 1960 ja löysi valkoisen maalin alta Raamatun henkilöitä esittävät maalaukset. Saarnatuolin rakentajaa tai rakennusvuotta ei tunneta. Panelimaalaukset saattavat olla Erik Westzynthiuksen tekemät, sillä hän suoritti Oulaisten kirkon maalauskoristelun vuonna 1780-1782.

Vanhan kirkon kaarevasivuinen ja kukkamaalauksin koristeltu saarnatuoli oli palvelut vihantilaisia uudessa kirkossa vuoteen 1891, jolloin se siirrettiin tien toiselle puolelle "Pikkukirkkoon".

Vierailija ei voi olla huomioimatta komeita kattokruunuja. Kaksi pronssivärillä maalattua sorvattua puukruunua, joissa on rautapeltiset kynttilähaarat ja heijastinkukat, hankittiin 1800-luvun alussa tuomaan kirkkoon lisää valoa. Rantsilalaisen kupariseppä Lindholmin valmistama

kaksikymmenhaarainen kynttiläkruunu on vuodelta 1834. - Näissä poltetaan aitoja kynttilöitä esimerkiksi joulun aikaan, Jaakola mainitsee.

Lisäksi kirkon pääkäytävää koristaa kaksi kristallikruunua, jotka ovat olleet Oulun entisessä raatihuoneessa. Toinen on saatu lahjoituksena vuonna 1899, ja toisen seurakunta on sen jälkeen hankkinut.

Vuosina 1958-1961 tehtyjen suurien korjaustoimenpiteiden aikana kirkko varustettiin sähkövalaistuksella sekä vesikeskuslämmitysjärjestelmällä.

Hautausmaan kiviaita talkootyönä

Vihantilaiset hautasivat vainajansa 1600-luvulla joko kirkkotupansa lattian alaisiin multiin tai tuvan ulkopuolelle. Vuonna 1696 vahvistettiin hautaussääntö ja kirkon lattian alle varattiin kahdenlaisia tiloja: tiilistä muurattuja hautapaikkoja sekä paikkoja, joihin vainaja haudattiin muuten ja peitettiin heti mullalla.

Vihannin nykyinen Kankaraisen hautausmaa otettiin käyttöön vuonna 1887. Viimeisin laajennus valmistui vuonna 2000, jolloin hautausmaa sai ympärilleen komean kiviaidan. Materiaali on omalta paikkakunnalta ja seurakuntalaiset rakensivat aidan talkootyönä. - Koko komeus, 800 metriä aitaa, valmistui 25 päivässä. - Aita on perinteinen ja helppohoitoinen, ei tarvitse maalata eikä muutoinkaan huoltaa, Jaakola kiteyttää valintaperusteita.

Vihannin kirkko oli tänä kesänä ensimmäistä kertaa mukana tiekirkkojärjestelmässä. Kävijöitä on piipahtanut päivittäin. Varsinaista opasta Vihannin kirkkoon ei palkattu, vaan vapaaehtoiset eri järjestöistä, sekä seurakunnan vakinaiset työntekijät ja kesätyöntekijät ovat opastaneet vieraita tarvittaessa. Jaakola kertoo, että kokemukset tältä kesältä ovat olleet myönteisiä.

Kirsti Vähäkangas

Lähteet: Vihannin kirkon juhlaulkaisu 1784-1984, Jaakko Orkamaa: Raahen seurakunta 350 vuotta -juttusarja Raahelaisessa v. 2002, Raahen tienoon historia I, [Seurakunnan kotisivu](#), Kirkon esite, Juhani Eskola: Juttu Raahelaisessa 21.2.2004, Risto Jaakola: Haastattelu

Juttu on julkaistu Raahelaisessa 5.11.2005 - [Sivun sisältöä ei päivitetä.](#)

[Kotikirkkomme](#)
[Ookko kuullu](#)

Kotikaupunkimme

